

24. marca 1935

Bola zadaná maľba oltárneho obrazu akad. maliarovi E. Gwervovi.

31. októbra 1935

Posledný krát boli služby Božie v starom chráme Božom.

3. novembra 1935

Posviacka nového chrámu Božieho.

Zostavil: Mgr. Vladimír Kunovský, Ján Čalovka, Ján Brnák

Grafická úprava: Ján Čalovka

Foto: Ján Králik (archív TERRA BANENSIVUM Pukanec)

Ján Čalovka

Použitá literatúra:

V. Koričánsky, Požehnané desaťročie v ev.a.v. zbere pukanskom 1933-1943

Pukanec - pamätnica k 30. výročiu oslobodenia, Osveta 1975

Archívne mat. TERRA BANENSIVUM

Doc. Daniel Veselý, Domáce cirkevné dejiny

História Evanjelického cirkevného zboru v Pukanci 1534 - 1935

16. storočie – príchod reformácie a vznik protireformácie

V roku 1517 nastal v západnom svete veľký zvrät, ktorý vyvolala Lutherova reformácia. Myšlienky reformácie sa šírili i na Slovensko, najmä cez teológov, ktorí študovali v Nemecku.

Predpokladá sa, že evanjelický cirkevný zbor v banskom meste Pukanec existoval už v roku 1534. V tomto období boli všetci jeho obyvatelia evanjelikmi. Pre bohoslužobné účely veriaci používali kostol, zrejme zo 14. storočia.

V roku 1506 - 1510 k nemu postavili vedľajšiu chrámovú loď. Bohoslužobným jazykom bola čeština. Tak ako na celom území Slovenska, aj v Pukanci zažívali evanjelici krušné chvíle, spôsobené protireformáciou. Po viacerých predchádzajúcich útokoch a snahách potrestať evanjelických kňazov, v r. 1559 arcibiskup M. Oláh prikázal siedmym stredoslovenským bankským mestám (Banská Belá, Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Kremnica, Ľubietova, Nová Baňa, Pukanec), aby všetkých svojich "kacírskejších" kňazov poprepúšťali. Taktiež im prikázal zhabať všetky knihy. Kremnica zvolala na 6. decembra 1559 do Banskej Štiavnice tretiu banskomestskú synodu. Uzhodli sa písomne vypracovať vierovyznanie, ktoré by dokazovalo, že jeho pôvodcovia si zakladajú na Písme svätom. Čiastkové vyznania svojej viery už mali, ale tentokrát malo ísť o komplexné. Za prameň prevzali Confessiu Pentapolitanu. Hneď začiatkom roku 1560 toto vierovyznanie podľa rozhodnutia synody predložili kráľovi aj ostrihomskému arcibiskupovi na schválenie s prosbou, aby ich nechali na pokoji. Odpoveď však bola krutá. Kráľ Ferdinand vydal 1. februára 1560 prísny rozkaz všetkým bankským mestám, aby sa podrobili vôli arcibiskupa a svojich kazateľov bez meškania prepustili. Všetky bankské mestá si svojich kňazov chceli ochrániť, ale bolo to márne. M. Oláh zostavil cirkevný súd a súdnym výrokom boli z cirkvi vykázaní viacerí kňazi, medzi nimi aj pukanský farár. Prosby miest u kráľa boli márne. Po nejakom čase si však mestá vyhnancov ticho pozvali späť.

Dr. Martin Luther

Vydal: Evanjelický a.v. cirkevný zbor v Pukanci, Záhradná 15, 935 05 Pukanec, tel.: 036 6393162

e-mail: ecavpukanec@atlas.sk

<http://pukaneceav.szm.sk>

17 storočie – ťažké chvíle

V roku 1673 našim predkom bol odňatý chrám i celý cirkevný majetok. Keď Pukanec obsadili povstalci kalvína Rákoczyho, pôsobil v zbere kňaz Juraj Bonis (Dobrík), ale ten po krátkom čase, v roku 1704, musel opustiť našu cirkev. Po jeho odchode pre našich predkov nasledovalo 79 smutných rokov. V rokoch 1704-1783 v Pukanci verejný evanjelický cirkevný život nesmel byť. Na služby Božie museli veriaci chodiť do susedných cirkví najprv do Bohuníc a potom do Prandorfa (Devičany).

18 storočie – úsvit

V roku 1781 panovník Jozef II. vydal tolerančný patent, na základe ktorého si evanjelici mohli do zboru povolať kňaza a postaviť chrám Boží. V roku 1783 si pukanskí evanjelici povolali za slova Božieho kazateľa Samuela Čerňanského. Za jeho účinkovania na pozemku, darovanom vdovou Schvarcovou r. Zrakovou, postavili chrám Boží. Na nátlak vtedajšieho magistrátu musel byť postavený len podľa prísneho predpisu. Preto mal podobu skôr sýpky, ako chrámu. Neprajnosť vtedajšieho magistrátu išla až tak ďaleko, že v chráme nedovoliť postaviť ani oltár ani kazateľnicu.

V roku 1786 ho prestavali a namiesto povaly z dosiek vyzdvihli klenbu z pálených tehál. Oltár a kazateľnicu v chráme postavili v roku 1794. V oltári bol obraz „Večere Pánovej“ a pod obrazom nápis:

„Kdo své povinnosti činí, jakž naň sluší, milou Bohu obět' na oltář přináší“.

19 storočie - nádej

V rokoch 1818 až 1820 namiesto drevenej zvonice bola postavená veža, vysoká 24 m. Na veži nad vchodom bol latinský nápis s chronostikonom. Chronostikon označoval rok stavby a nápis hlásal, že veža bola postavená z dobrovoľných obetí cirkevníkov.

V cirkevnej zápisnici z roku 1869 sa nachádza návrh Jána Schvarca, aby si cirkev postavila nový chrám Boží.

Ján Lélek, Ján Schvarc st. a Dr. Ján Schvarc, dňa 17. decembra 1899 darovali zboru 150 zlatých, čím založili základinu na stavbu nového kostola.

Konvent odsúhlasil, aby sa od cirkevníkov vybrala 5% "chrámová daň".

Veriaci ľud sa najprv zhromaždil k starému chrámu Božiemu. Po príhovore Viliama Koričánskeho, ev. farár v Pukanci prešli veriaci do nového chrámu Božieho.

Posväcujúcu reč povedal Dr. Samuel Štefan Osuský, biskup.

Slávnostnú kázeň povedal Dr. Vladimír P. Čobrda, biskup.

Hodnostárom a presbyterom ev. pukanského zboru Večeru Pánovu prislúžil Samuel Bobál, senior.

Históriu stavby nového chrámu Božieho prečítal Viliam Koričánsky, ev. farár v Pukanci.

Liturgovali: Gustáv Plavec, ev. farár z Ružomberka, Dr. Július Cibulka, ev. farár z Myjavy, Ľudovít Vajdička, ev. farár z Lubinej, rodáci z Pukanca.

Kalendár výstavby chrámu Božieho v skratke

22. marca 1933

Presbyterstvo prijalo návrh na stavbu nového kostola.

16. júla 1933

Celocirkevný konvent prijal náčrtok arch. J. Peška a poveril ho vypracovaním plánu.

21. decembra 1933

Okresný úrad v Leviciach vydal stavebné povolenie.

19. marca 1934

Robotníci začali v Hampochu (časť obce Pukanec) lámať kameň.

24. apríla 1934

Krajský úrad vydal stavebné povolenie s podmienkou, že si cirkev dá vyhotoviť nový plán, ktorý by zodpovedal modernej architektúre.

26. mája 1934

Ing. arch. Metod Zoubek vyhotovil nový plán. Cirkevný konvent plán prijal a na tento si vyžiadal rozpočet od staviteľa J. Peška.

8. augusta 1934

Robotníci začali kopať základy.

22. augusta 1934

Dovezený bol základný kameň.

16. septembra 1934

Posviacka základného kameňa

20. decembra 1934

Murári a tesári až do tohto termínu mohli pracovať. Remeselníci opustili stavbu, keď tá bola pod krovom.

Stavba sa dokončovala a krásnela. 29. septembra 1935 posledný krát bolo hrané na organe v starom kostole. Posledné služby Božie boli slúžené 31. októbra 1935.

Posviacka nového chrámu božieho sa konala 3. novembra 1935.

Vďaka Ti, Bože, že vzbudil si vieru,
ktorá i pri prekážkach postavila chrám,
Ty si jej pomáhal,
pomôž ju i množiť k chrámu nebeskému!

Amen.

20 storočie – snaha a odpor

Obecné zastupiteľstvo dňa 8. februára 1909 darovalo na stavbu kostola pozemok, ležiaci v strede mesta, v rozlohe 1100 m² i s budovou na ňom postavenou, predtým nazývanou Halbochom, posledne v nej bola lekáreň. Vtedajší dejatelia si mysleli, že stavba chrámu Božieho je už na dosah ruky. Neprajníci však napadli darovaciu listinu, čo im ale nevyšlo, lebo darovacia zmluva bola potvrdená dňa 18. apríla 1913 vtedajším maďarským ministerstvom vnútra a školstva. Medzitým prešli štyri roky, čo bola veľká strata, pretože s týmito rokmi prešiel i dobrý čas na stavbu. Len čo bol vyhotovený plán na nový chrám Boží, 28. júla 1914 vypukla 1. svetová vojna ktorá trvala do novembra 1918 a prekázala stavbu chrámu Božieho. Veľkou prekážkou bola aj povojnová drahota. Veriaci však i tak aj naďalej prispievali na základinu stavby kostola.

22. júla 1923 zomrel Martin Bujna, pukanský farár a hontiansky senior, ktorý stavbu kostola cez polstoročie svojho úradovania srdečne odporúčal. V jeho započatom diele pokračoval pukanský farár Viliam Koričánsky, evanjelický slova Božieho kazateľ v Pukanci. Pri jeho nástupe bolo na stavbu kostola z ozbierané 289 511.-Ks. Po desiatich rokoch jeho pôsobenia vzrástla čiastka na 535 582.-Ks. Keď v priebehu času ceny stavebného materiálu aj mzdy klesli, začal po okolitých zboroch, kde v posledných rokoch stavali kostoly, zisťovať, koľko ich stavba stála. Na veľkú radosť zistil, že stavby kostolov neprevyšovali hotovosť, ktorou pukáčania disponovali. V. Koričánsky teda návrh stavby kostola odporúčal do pozornosti presbyterov. Presbyteri návrh prijali a odporúčali ho konventu prijať. Dňa 23. apríla 1933 konvent návrh na stavbu kostola jednohlasne prijal. Po tomto konvente sa ponúkli štyria architekti, vyhotoviť náčrtky a návrhy na projekt stavby. Z došlých náčrtkov cirkev si vybrala návrh arch. Jozefa Pešeka, staviteľa z Ružomberku a dňa 16. júla 1933 poverila ho vypracovaním podrobného plánu i rozpočtu.

Všetko by šlo pokojne, keby vtedajšie obecné predstavenstvo a obyvatel' budovy, stojacej na darovanom pozemku, cirkevník – lekárnik, ktorý v budove mal svoju lekáreň nekládli odpor.

Už na konvente dňa 23. apríla 1933 bolo prijaté uznesenie, aby sa stavba kostola oznámila aj obecnému predstavenstvu, aby malo dost' času vypovedať svojich nájomníkov a tak budovu i celý pozemok ku dňu 1. februára 1934 uvoľniť a odovzdať. Upovedomenie bolo poslané 2. mája 1933, predstavenstvo obce nesplnilo svoju povinnosť. Preto výpoveď nájomníkom zaslala cirkev. Živnostenský úverový ústav výpoveď prijal, ale lekárnik poslal cirkvi list: „Odvolaávajúci sa na bytový zákon, výpoveď neprijímam a byť neuvolním.“ Po tomto liste zboru nezostala iná cesta, než žiadať súdnu výpoveď. Obecné predstavenstvo chcelo prekaziť stavbu kostola a na Pamiatkový úrad zaslali list, aby budovu lekárne vyhlásil za pamiatku, ktorú nie je možné zrucať. Zborový farár V. Koričánsky a cirkevník Viliam Hrnčiar navštívili Pamiatkový úrad, aby toto rozhodnutie zmenil, ale zbytočne.

Bolo naplánované, že ihneď po obdržaní stavebného povolenia od Okresného úradu v Leviciach, bude vypísaná verejná súťaž na stavbu kostola. Ale toto stavebné povolenie tiež nebolo ľahké získať. Starosta obce a dvaja členovia komisie odopreli podpísať zápisnicu. Koniec všetkým týmto intrigám urobil Okresný úrad v Leviciach a stavebné povolenie vydal 21. decembra 1933. Odboj neprajníkov ale trval ďalej. Starosta obce stavebné povolenie napadol na Krajskom úrade. Medzitým bolo vypísané výberové konanie, na ktoré sa prihlásili piati stavitelia. Cirkev na základe tejto súťaže dňa 11. februára 1934 zadala stavbu kostola arch. Jozefovi Pešekovi. Kostol mal stáť 616737.-Ks. Preto zborový brat farár V. Koričanky vykonal podomovú zbierku. Zozbieralo sa 172 020.-Ks.

Dňa 12. marca 1934 prišla komisia z Krajského úradu z Bratislavy za účelom miestneho šetrenia. Starosta obce vo svojom proteste proti stavebnému povoleniu, vydanému Okresným úradom, uviedol, že obec dá cirkvi iný stavebný pozemok. Zástupcovia úradov spolu s cirkevnými zástupcami boli „vodení z miesta na miesto, jedno horšie ako druhé“. Zástupcovia Krajského úradu uznali klamivosť vtedajších predstaviteľov obce, dali zapravdu pukanským evanjelikom a hneď prehlásili, že stavebné povolenie odsúhlasia. Zostával už len Pamiatkový úrad, ktorý nechcel dať povolenie ku zbúraní lekárne. Pri šetrení Krajského úradu odborný znalec prehlásil, že bývalá krčma, teraz ako lekáreň nie je žiadna pamiatka. Bol dohodnutý kompromisný návrh, podľa ktorého musí cirkev vyhotoviť nový plán, ktorý by zodpovedal architektúre momentálnej doby. Ak to cirkevný zbor vyhotoví, Pamiatkový ústav dá povolenie ku zbúraní lekárne. S vypracovaním nového projektu a rozpočtu poverili Ing. arch. Metoda Zoubeka, prof. Štátnej priemyselnej školy v Bratislave. S novým, prepracovaným plánom bol Pamiatkový úrad spokojný. 24. apríla 1934 Pamiatkový úrad vydal stavebné povolenie. Zbor sa uzhol, aby stavbu kostola realizoval staviteľ arch. J. Pešek. Na začiatok stavby sa však ešte vždy muselo čakať. Nájomník budovy lekárne čakal ešte na rozsudok Krajského súdu v Komárne. Rozsudok bol vynesený 20. júna 1934. Týmto rozsudkom bolo dané za pravdu horlivým evanjelikom. Lekárnik musel do 15 dní opustiť budovu.

Po tejto 15-dňovej lehote budova bola uvoľnená. Cirkevníci ju začali rúcať 23. júla 1934. Horlivosť veriacich bola taká veľká, že ešte v ten deň bola budova zrovnaná so zemou.

Zastupiteľstvo obce sa ale stále nevzdávalo. Dňa 14. júla odoprelo prepustiť tú časť darovaného pozemku, ktorú miestna štátna meštianska škola užívala ako školský dvor. Aj tento problém musel riešiť Okresný úrad. Zrušil uznesenie Obecného zastupiteľstva. Bola to Božia moc, ale i ľudská trpezlivosť, modlitba a horlivosť, ktorá pomohla prekonať všetky prekážky.

Pôdorys chrámu bol vymeraný 6. augusta 1934. Robotníci začali kopať základy 8. augusta 1934. Pri kopaní základov narazili na vodu, preto museli byť postavené pevnejšie základy, v niektorých miestach dosahujú hĺbku až 4 metre a museli sa odvodniť, pretože pod vežou vytekala voda. So železobetónárskymi prácami na základoch sa začalo 23. augusta 1934 večer, asi o 17 hodine.

Základný kameň červenkastej farby bol dovezený 22. augusta. Slávnosť polozenia základného kameňa bola stanovená na 16. septembra 1934. V tento deň bola dvojitá slávnosť: 150-ročné jubileum posviacky starého kostola a posvätenie i slávnostné kladenie základného kameňa ku stavbe nového chrámu Božieho. Slávnosť to bola ojedinelá, krásna.

Základný kameň bol vložený do priečelia chrámu so strany veže na juhovýchodnej strane budovy kostola. Na opracovanie základného kameňa obetovali: Ján Bakoš, vinár s manželkou 100.-Ks a vdova Pavlova Bahnová 50.-Ks.

V čase posvätenia základného kameňa, na čele ev. a. v. cirkvi na Slovensku stál generálny biskup Dr. Vladimír P. Čobrda.

Biskupom Západného dištriktu bol Dr. Samuel Štefan Osuský.

Hodnostári nášho zboru boli: Viliam Koričanský, farár, Štefan Kováčik, dozorca, Ján Brodniansky, kantor, Daniel Zamboj, poddozorca, Ján Kováčik, pokladník, Ján Graca najml., inkasátor, Daniel Lehocký a Samuel Šuba, kurátori, Samuel Zentek a Samuel Velebný, kostolníci, Daniel Benkovič a Ján Hlôška, desiatnici.

Starostom obce bol Viliam Hruž.

Riaditeľom štátnej meštianskej a ľudovej školy bol Viliam Hruškovic.

Práce pokračovali za mimoriadne pekného počasia. Celý október, november, dokonca i v decembri bolo teplo. Strop kostola bol zabetónovaný 15. novembra a posledné podlažie na veži 24. novembra 1934.

Ešte pred zimou sa podarilo pokryť celú stavbu. Murári prácu zanechali tesne pred Vianocami. Práce sa znovu začali 26. marca 1935. Na veži bol 3. mája osadený kríž a 28. mája vyťahnuté boli na vežu zvony.

Nápis na priečelí chrámu bol vyhotovený 18. júla, teda na výročie vyprázdnenia lekárne čo nebolo zámerom ale zhodou okolností.

"Když jest Bůh s námi, i kdo protínám." Rim.8,31